

RECENZJA

dorobku naukowego ks. dra Mariusza Kucińskiego
w związku z postępowaniem habilitacyjnym
w dziedzinie nauk teologicznych
prowadzonym przez Radę Wydziału Teologicznego
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Niniejsza recenzja została przygotowana przeze mnie po powołaniu mnie w skład komisji habilitacyjnej przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów Naukowych dnia 4 czerwca 2019 roku. O przeprowadzaniu postępowania habilitacyjnego ks. dr. Mariusza Kucińskiego przez Wydział Teologiczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu poinformował mnie ks. dr hab. Krzysztof Krzemiński (wz. dziekana tego wydziału ks. prof. dr. hab. Dariusza Koteckiego) w liście z dnia 4 września 2019 roku. Wyjaśnił przy tym, co było powodem opóźnienia w przekazaniu pisma z powołanym składem osobowym komisji. Materiały dokumentujące dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny dostarczył mi w czerwcu br. osobiście Habilitant.

Osiągnięciem naukowym zgłoszonym przez ks. dr. M. Kucińskiego jest monografia zatytułowana *Internet w Kościele – Kościół w Internecie. Cyfrowa Agora miejscem nowej ewangelizacji*. Została ona wydana w 2019 roku w Wydawnictwie Bernardinum, zaliczonym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego do wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe¹. Książka ta, a także dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny są podstawą niniejszej recenzji naukowej.

¹ Wykaz ten ogłosiło Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego w komunikacie z dn. 18 stycznia 2019 r.

Kandydat dnia 28 marca 2019 roku złożył wniosek o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk teologicznych w 18 lat po uzyskaniu stopnia naukowego doktora na Wydziale Nauk Społecznych Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie. Tytuł jego rozprawy brzmiał *Presentazione del contributo del bollettino parrocchiale per migliorare la comunione e la comunicazione nella parrocchia in Polonia*.

1. Osiągnięcia naukowo-badawcze

Habilitant we wniosku z dn. 28 marca 2019 r. do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk teologicznych zgłosił jako osiągnięcie naukowe wyżej wymienioną monografię obejmującą 231 stron. Poza wspomnianą pozycją książkową ks. dr M. Kuciński doręczył m.in. kopie artykułów naukowych.

1.1. Monografia

UWAGI METODOLOGICZNE

Zasadniczą część recenzji poprzedzę pewnymi uwagami metodologicznymi. W 2013 roku MNiSW wyliczyło cechy tekstu naukowego podkreślając „wyniki oryginalnych badań o charakterze empirycznym, teoretycznym, technicznym lub analitycznym”, przedstawienie „obecnego stanu wiedzy, metodykę badań, przebieg procesu badawczego, jego wyniki oraz wnioski, z przytoczeniem cytowanej literatury (bibliografię)”. W tym kontekście należy uwypuklić istotne elementy takich prac naukowych, jak rozprawy doktorskie czy monografie habilitacyjnej. Biorąc je do ręki stawiam sobie pytania o aktualny stan badań w danej dziedzinie oraz o to, co wniosła recenzowana praca; sprawdzam, jak brzmią postawiona teza, problemy badawcze i hipotezy; staram się poznać strukturę pracy, szukam metod i technik badawczych; na koniec pytam sam siebie, co nowego dowiedziałem się z danej lektury tekstu naukowego, odnajduję wnioski sformułowane przez Autora. W wypadku recenzji oceniam też jego wysiłek włożony w tekst naukowy, z którym się zapoznaje, analizuję źródła wykorzystane w pracy i cieszę się zwłaszcza nowymi, dotąd mi nieznanymi – stwarzają one okazję do zapoznania się z nowymi badaniami, artykułami i książkami.

Monografia *Internet w Kościele – Kościół w Internecie* jest pomostem

między teologią i naukami o komunikacji społecznej i mediach. Zwykle tę część teologii określa się mianem teologii środków społecznego przekazu bądź krócej – teologią mediów. Nie można zapominać, że także i ta część teologii ma swoją metodologię. Na gruncie polskim dyskusja z tym związana nie ma długiej tradycji, ale istnieje wcale niemała literatura przedmiotu. Podstawowym tekstem naukowym w tym zakresie jest artykuł² ks. prof. Henryka Serweryniaka opublikowany w pierwszym numerze nowego wówczas czasopisma Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – „Kultura – Media – Teologia”. Był to programowy elaborat i takim pozostaje do dziś; wykładowca UKSW przypomina w nim cztery zadania teologii nakreślone przez II Sobór Watykański: 1) teologia ma być „naukowym wykładem, interpretacją Objawienia”, 2) ma zajmować się „rozwijaniem nauki kościelnej)... wczoraj i dziś”, 3) ma „uczyć dostrzegania tajemnic zbawienia (...) w czynnościach liturgicznych i w całym życiu Kościoła”, oraz 4) ma „poszukiwać rozwiązywania problemów ludzkich w świetle Objawienia, jego wieczne prawdy stosować do zmiennych warunków życia ludzkiego i głosić je w sposób dostępny dla współczesnych ludzi”³. Profesor UKSW poszedł w swych analizach dalej – zaproponował dla teologii mediów i teologii kultury cztery rozwiązania: 1) metodę interpretacji „sub ratione Dei”, 2) metodę „magisterialną”, 3) metodę teologicznomoralną oraz 4) metodę pastoralną. Wspominam o nich i o owym fundamentalnym artykule bowiem chcę skorzystać z tejże metodologii w niniejszej recenzji.

MONOGRAFIA OCZYMA AUTORA

W Autoreferacie Autor określa monografię z 2019 roku jako „zwieńczenie ostatniego projektu badawczego poświęconego zagadnieniom ewangelizacji w Internecie” (s. 8). Deklaruje też, że w monografii z 2019 roku pragnie „ukazać pogłębioną refleksję na temat relacji Kościoła z Internetem oraz Internetu z Kościołem z perspektywy ostatnich kilku dziesięcioleci” (Monografia, s. 14). Chce również wskazać „w jaki sposób powinien on współpracować z nowymi mediami wykorzystując je do dzieła nowej ewangelizacji” (Tamże). Zamierza też zaprezentować „obszerną bibliografię o związku między Kościołem a Internetem”,

² H. Serweryniak, Teologie na „progu domu”, „Kultura – Media Teologia” 1 (1) 2010, s. 9-22.

³ Tamże, s. 11-12. H. Serweryniak odwoływał się tutaj do poglądów ks. prof. A. Zuberbiera.

którą „można znaleźć zgrupowaną w wielu kategoriach” (Monografia, s. 16). Wskazuje też na literaturę, w której będzie szukał odpowiedzi, na zadane pytania – będzie to „nauczanie papieży: Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka”, „bogata literatura przedmiotu” oraz „inne opracowania na ten temat” (Tamże).

METODY BADAWCZE

Ks. dr M. Kuciński w *Autoreferacie* wylicza metody badawcze zastosowane w monografii; są nimi „hermeneutyka biblijna i teologiczna, komparatystyka kulturowa, analiza komunikacji międzyludzkiej oraz badanie nowych form wypowiedzi” (Autoreferat, s. 12). Z kolei co do dokumentów Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka pisze o zastosowaniu „krytyki analizy źródeł nauczania papieskiego, aby następnie dokonać syntezy i ukazać bogactwo ich treści i wyciągnąć z niej właściwe wnioski”; kontynuuje też uwag metodologiczne podkreślając równoczesne wykorzystanie „metody porównawczej ukazującej zbieżność, a także różnice w nauczaniu tych trzech papieży na temat Internetu” (Tamże).

TREŚĆ MONOGRAFII

Pierwszy rozdział rozpoczyna się *ab ovo* – od definiowania Internetu, jego początków i rozwoju w Polsce; Autor opisuje Sieć jako źródło informacji i podkreśla jej znaczenie w edukacji. Określa nowe formy kontaktu, jakie zaistniały dzięki Internetowi (grupy wsparcia online, stosowanie Sieci w handlu, świat rozrywki). Kolejny rozdział zatytułował *Media wobec wyzwań trzeciego tysiąclecia* i opisał współczesne przemiany społeczne, nową ewangelizację ukazał jako zasadnicze wyzwanie dla wspólnoty Kościoła i zarysował znaczenie Sieci dla komunikacji kościelnej.

Trzeci i czwarty rozdział wydają się być kluczowymi dla całej monografii – przedstawiają nauczanie ostatnich trzech papieży co do Internetu, jako miejsca nowej ewangelizacji. W odniesieniu do Jana Pawła II zasadnicze myśli dotyczą początku nowej ewangelizacji (to termin Papieża – Polaka), jej celu i etyki w mediach, kultury jako narzędzia zgody między ludźmi oraz młodzieży.

W wypadku Benedykta XVI Habilitant przypomina ustanowienie specjalnej dykasterii i prezentuje nową ewangelizację jako „wyrazu przyjaźni z Bogiem i ludźmi” (odwołuje się przy tym głównie do Orędzi z lat 2008, 2009 i 2011).

Przypominając Orędzie z 2013 roku – *Portale społecznościowe: bramy prawdy i wiary; nowe przestrzenie dla ewangelizacji* przedstawia „cyfrową agorę” jako przestrzeń świadectwa wiary. Zgodnie z Orędziem Benedykta XVI z 2012 roku ks. M. Kuciński zwraca uwagę na potrzebę milczenia w komunikacji; następnie określa rolę duchownych w ewangelizacji za pośrednictwem Sieci – a to z kolei ze względu na ogłoszone w Roku Kapłańskim (2010) Orędzie na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu pt. *Kapłan i duszpasterstwo w świecie cyfrowym; nowe media w służbie Słowa*.

Co do papieża Franciszka Habilitant cytuje nade wszystko adhortację apostolską *Evangelii gaudium* – w niej dopatruje się programu nowej ewangelizacji (cytuje ją w rozdz. III aż 14 razy). Jako istotny temat Franciszkowego nauczania uważa „edukację oraz miłosierdzie w Internecie” – to tytuły dwóch z trzech punktów podrozdziału poświęconemu Papieżowi z Argentyny. Drugą pozycją pod względem liczby cytowań (11 razy) jest Orędzie „Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania” z 2014 roku.

Tytuł IV rozdziału sugeruje rozwiązania praktyczne co do Internetu w służbie ewangelizacji. Podobnie zachęcająco brzmią nagłówki podrozdziałów – Kościół i nowe media, Magisterium Kościoła otwierające się na nowe media, Internet: zasób dla ewangelizacji, refleksja etyczna w epoce Sieci oraz nowa ewangelizacja w erze nowych mediów.

EWALUACJA

Monografia została starannie wydrukowana w wydawnictwie uznanym przez ministerstwo. Na temat swoich analiz Autor wybrał kluczowe zagadnienie znaczenia Internetu w Kościele i jego roli jako przestrzeni dla nowej ewangelizacji. Starał się ukazać refleksję na temat relacji Sieci i wspólnoty kościelnej – nade wszystko jako instytucji (analizy oparte na dokumentach Urzędu Magisterskiego Kościoła).

Z kart dysertacji wybrzmiewa apel – Internet, z którego „korzysta wielka część populacji globalnej domaga się obecności katolików, którzy wchodząc w dialog z innymi użytkownikami Sieci winni głosić tam Ewangelię” (por. Monografia, s. 196). Habilitant podkreśla w wielu miejscach, że wierzący są zaproszeni, by uczynić wszystko, aby otworzyć na oścież drzwi Chrystusowi na cyfrowym kontynencie. Zwraca też uwagę, że Internet nie uczy wartościowania informacji w nim zawartych,

a internauci często korzystają z niego bezrefleksyjnie. Problemem są także liczne zagadnienia etyczno-moralne wiążące się z treściami w Sieci. Ks. M. Kuciński postuluje opracowanie nowego systemu edukacji medialnej w seminariach duchownych⁴, na wyższych uczelniach oraz w formacji laikatu na poziomie diecezjalnym i parafialnym. Wzywa także do pogłębiania z perspektywy teologiczno-pastoralnej badań nad Siecią i funkcjonowaniem forów społecznościowych (por. Monografia, s. 197). Wskazuje też na potrzebę analiz co do wykorzystania komunikacji społecznościowej w rozwijaniu duchowości chrześcijańskiej (internetowe kursy formacji chrześcijańskiej i biblijnej, rekolekcje internetowe). Zaznacza przy tym – „czekają one na pełniejsze opracowanie naukowe i pastoralne” (Monografia, s. 197).

Stan badań a recenzowana praca

Czytając tego typu postulaty Habilitanta, w wielu miejscach monografii dochodziłem do wniosku, że niestety nie zna on znacznej części dorobku naukowego na temat Kościoła i Internetu. Świadczy o tym literatura stosowana w przypisach oraz zawartość Bibliografii. Źródła z roku 2013 w liczbie ponad 20 są ostatnimi liczniejszymi – później jest ich już coraz mniej: z 2014 jest ich 5; z 2015 – już tylko 2 pozycje, podobnie w 2016 (Franciszek, *Adhortacja apostolska Amoris laetitia* oraz Cucci G., *Internet e Cultura. Nuove opportunity e nuove insidie*, Milano 2016 – i to tylko w Bibliografii, bez odwołań w przypisach). W monografii nie ma żadnych pozycji bibliograficznych na temat Internetu (i Kościoła) z lat 2017, 2018⁵. Praktycznie rzecz biorąc Autor monografii nie odwołuje się do żadnej pozycji na temat Internetu i Kościoła opublikowanych od roku 2014, czyli w okresie ponad 5 lat, co oględnie mówiąc nie najlepiej świadczy o orientowaniu się w stanie badań

⁴ Nowe *ratio studiorum* zawiera obowiązkowy przedmiot nazwany ogólnie edukacją medialną. Zatwierdzenie nowego programu studiów w seminariach duchownych w Polsce miało miejsce w październiku 2019 r. podczas zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie – o czym pisząc monografię jej Autor nie mógł wiedzieć. Wcześniej trwały prace grupy inicjatywnej postulującej wprowadzenie takiego przedmiotu oraz proponującej zakres tematyczny nowego przedmiotu. Na WT UKSW powstała nawet pod kierunkiem Autora niniejszej recenzji praca doktorska *Edukacja medialna w wyższych seminariach duchownych w Polsce po roku 1992*, Warszawa 2018 (mps); jej autorem jest ks. Ronald Kasowski

⁵ W przypisach i Bibliografii rok 2018 powtarza się jedynie w kontekście daty dostępu do materiałów w Sieci np. [dostęp: 28.06.2018 r.].

w zakresie Kościół – Internet⁶.

Podobnie jest z danymi liczbowymi – publikowanie w 2019 roku informacji z np. 2010 roku na temat dostępności do Sieci czy badań odnoszących się do sposobów wykorzystywania Internetu „trącą myszką”, a dostępność dziś do tego typu danych jest na kliknięcie myszką.

Teza. Problem badawczy. Hipotezy.

W monografii Autor nie stawia *expressis verbis* tezy. Podobnie jest z problemami badawczymi czy hipotezami. Tego typu sformułowania, przyjęte w pracach naukowych, nie padają we wstępie monografii, choć Habilitant stawia wiele pytań co do Kościoła i Internetu. Można się jedynie domyślać, że czymś na kształt problemu badawczego jest zdanie: „Niniejsza praca jest próbą dokonania oceny Internetu jako głównego źródła informacji społecznej w dziele ewangelizacji realizowanej przez Kościół” (Monografia, s. 19)⁷. Następnie Autor stawia szereg pytań o nieznanym statusie metodologicznym: „Jak podchodzić do Internetu i z nim się zmierzyć? W jaki sposób Kościół powinien być uwzględniony w wielkiej przemianie ludzkiej świadomości i ludzkich serc? Czy proponowane koncepcje człowieka, które preferuje współczesny informatyczny świat, są w stanie zaspokoić ludzkie pragnienia i dać odpowiedź na najgłębsze pytania?” (Tamże). Trudno się też doszukać w zakończeniu monografii zwięzłych wniosków nawiązujących do wspomnianego problemu badawczego oraz do postawionych pytań; zaskakująca jest też objętość zwieńczenia pracy habilitacyjnej – jej tekst mieści się na trzech stronach.

⁶ Dorobek w tym względzie takich ośrodków w Polsce jak UKSW (Instytut Edukacji Medialnej i Dziennikarstwa), UPJPII (Wydział Nauk Społecznych) oraz KUL (m.in. Katedry Współczesnych Form Przekazu Wiary) obejmuje kilkadziesiąt pozycji np.: G. Umiński, *Diecezjalne WWW w Polsce a nowa ewangelizacja*, Warszawa 2017; J. Przybyłowski, *Kościół w świecie wirtualnym. Artykuł dyskusyjny*, „Seminare” 39 (2018), s. 33-44; M. Chmielewski i in., „Kodeks” *social media dla Kościoła katolickiego w Polsce*, „Biuletyn Edukacji Medialnej 1 (2018), s. 146-169; M. Szczepaniak, *Internetowe portale parafialne*, *Teologia Praktyczna* 18 (2017), s. 133-144 oraz wiele innych. Jeszcze więcej pozycji zostało opublikowanych w językach angielskim i włoskim.

⁷ W Autoreferacie (s. 16) pada podobne zdanie: „Niniejsza rozprawa habilitacyjna jest próbą sformułowania odpowiedzi na pytanie: w jakim stopniu nowe narzędzie komunikacyjne, jakim jest Internet, może zostać skutecznie użyte do ewangelizacyjnej misji Kościoła” i zaraz potem pada zastanawiające stwierdzenie: „Odpowiedź na to pytanie budowana jest w czterech rozdziałach”.

Struktura monografii

Monografia składa się z czterech rozdziałów, wstępu i zakończenia, bibliografii oraz spisu rysunków i tabel. Dziewięć stron wstępu dobrze zachowuje proporcję w stosunku do całej pracy; znacznie gorzej jest z zakończeniem o objętości zaledwie trzech stron. Poszczególne rozdziały mają różniącą się od siebie objętość – pierwszy jest najdłuższy (59 stron), a najkrótszy – drugi (27 stron). Pozostałe są zbliżone – trzeci ma 47, a czwarty – niemal 40 stron. Wiele stron ma zbyt wiele pustych miejsc – zwłaszcza w czwartym rozdziale (np. s. 156, 159, 174, 177).

Inne uwagi

W niniejszej recenzji nie mogę się nie odnieść do nieścisłości i zauważonych błędów – nade wszystko by Habilitant zwrócił na nie uwagę w przyszłości i starał się ich unikać:

1. Przed oddaniem pracy do druku, zwłaszcza po poprawkach i uzupełnieniach dokonanych w wydawnictwie, należy sprawdzić stronę tytułową oraz tę związaną ze słowami kluczowymi; w *Keywords* wszystkie słowa kluczowe powinny być napisane wielką literą – także *Christianity*, *New Evangelization* oraz *Digital Evangelizers* (bardzo rzadko występujące w języku angielskim określenie); błędnie jest napisane imię *Poul* – powinno być z angielska *Paul* oraz *Benedict* zamiast z niemiecka *Benedikt*.
2. W hiszpańskojęzycznym tytule referatu jak i artykułu błędnie przez „k” jest napisane słowo „cultura” (*El respeto por la Vida en la kultura Digital*) – por. Autoreferat s. 19 i 21.
3. Słowo „sieć” jest równoznaczne z określeniem „Internet” i jeśli to drugie Autor pisze wielką literą, tak samo powinno być ze słowem „sieć”.
4. W części 4.6 poświęconej etyce w epoce Sieci brak odniesień do fundamentalnego dokumentu Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu z 2002 roku “Etyka w Internecie”.
5. Zdarzają się braki:
 - a) cudzysłowu w cytowanych fragmentach dokumentów, np. na s. 149 w odniesieniu do nr. 64 *Evangelii Gaudium*;

- b) lub podania źródła cytatu – por. s. 150 przed słowami: “Te słowa wypowiedział podczas przemówienie do członków Papieskiej Rady ds. Świeckich” etc.
6. W części 3.3.3 zatytułowanej „Miłosierdzie w Internecie” brak odniesień i cytowań Orędzia na 50. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu (2016), które było poświęcone... miłosierdziu (“Komunikacja i Miłosierdzie – owocne spotkanie”).
 7. W części 4.3 zatytułowanej „Magisterium Kościoła otwierające się na nowe media” brak z kolei odniesień do fundamentalnego dokumentu z 2002 roku „Kościół a Internet” autorstwa Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu.
 8. Zbyt obszerne fragmenty pracy poświęcone dokumentom Magisterium Kościoła z czasów, kiedy nikt poza armią USA nie miał dostępu do Internetu powodują pewną „niekombatybilność” treści z tytułem i podtytułem monografii – „Internet w Kościele – Kościół w Internecie. Cyfrowa agora przestrzeni nowej ewangelizacji”.

1.2. Pozostały dorobek naukowy

Habilitant opublikował w języku włoskim swój doktorat⁸ (Roma 2001, Gniezno 2010). Jest autorem omówionej powyżej monografii habilitacyjnej (2019) oraz współautorem książki z 2012 roku⁹. Ks. dr M. Kuciński napisał 24 artykuły naukowe¹⁰, w tym: 19 w języku polskim i 5 w językach obcych (po włosku: 2, po hiszpańsku: 2, po angielsku: 1 artykuł). W wypadku ostatniego tekstu, z 2019 roku, jest jego współautorem¹¹. W latach 2008-2018 współredagował 11 monografii

⁸ M. Kuciński, *Presentazione del contributo del bollettino parrocchiale per migliorare la comunione e la comunicazione nella parrocchia in Polonia*, Roma 2001 (wyd. 2: Gniezno 2010); książka ta według wydania polskiego liczy 213 stron – por. Załącznik nr 8, s. 1.

⁹ M. Kuciński, M. Rutkiewicz, *Zarządzanie wiekiem sposobem aktywizacji osób 50+*, Bydgoszcz 2012, stron: 99 (udział 70%).

¹⁰ W dokumentacji podaje liczbę „23 oraz 2 w druku”; w chwili przekazywania kopii artykułów jeden już ukazał się drukiem i ks. dr Kuciński dostarczył i ten najnowszy tekst w języku angielskim.

¹¹ Chodzi o nieujęty w dorobku (por. przyp. 10) interesujący artykuł: M. Kuciński, P. Warchoń, *Pedagogical Phenomenon in the Teaching of Edith Stein (Teresa Benedicta of the Cross)*, „Rocznik Naukowy Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej Rocznik Naukowy KPSW w Bydgoszczy. Transdyscyplinarne Studia o Kulturze (i) Edukacji, (13) 2018, s. 51-67.

naukowych. w 2008 roku opublikował także w czasopiśmie „Studia Bydgoskie” relację w konferencji naukowej. Pełne opisy bibliograficzne dorobku umieścił w załączniku nr 8. Wśród artykułów naukowych 18 należy do dziedziny nauk teologicznych, a pozostałe 6 tekstów do innych dziedzin, zatem pod względem ilościowym jest to dorobek wystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego we wskazanej dziedzinie nauki.

W artykułach teologicznych Habilitant sięga do dokumentów Urzędu Nauczycielskiego Kościoła oraz licznych reprezentatywnych dla teologii autorów. Są wśród nich poza papieżami (Paweł VI, Jan Paweł II, Benedykt XVI, Franciszek) i dykasteriami watykańskimi takie nazwiska jak m.in.: A. Bagnasco, K. Rahner, K. Lehmann, W. Kasper, C. M. Martini, F. Klostermann, E. Schillebeeckx, G. Weigel, B. Forte, J. P. Foley, P. Babin, A. A. Zukowski i A. Spadaro. Wśród autorów polskich można znaleźć m.in. takie jak W. Granat, J. Krucina, K. Gózdź, W. Świerzawski, A. Lepa, J. Chrapek, M. Przeciszewski, Wł. Piwowarski, J. Majka, J. Mariański, J. Charytański, M. Przybysz, M. Drożdż, J. Kloch.

W teologicznym piarstwie naukowym ks. dr. M. Kucińskiego obecne są m.in. takie zagadnienia, jak: nade wszystko nauczanie Benedykta XVI, ale także Jana Pawła II, Kościół, teologia pastoralna, wiara, nadzieja, prawda, religia, modlitwa, chrześcijaństwo; łączy je w niektórych swoich artykułach z następującymi tematami: media, biuro prasowe, komunikacja, Internet, dzieci, dziennikarstwo, prawda, wolność, nowe technologie, kultura, dialog, etyka, globalizacja.

Oprócz nurtu teologicznego zaznacza się w jego pracy naukowej wątek nauk społecznych (dziedziny: nauki o komunikacji społecznej i mediach, nauki o polityce i administracji, nauki o zarządzaniu i jakości)¹².

1.3. Konferencje naukowe

Ks. dr Mariusz Kuciński wygłosił na konferencjach naukowych 28 referatów, w tym 3 poza granicami Polski (Kolumbia: Medellin, Brazylia: Rio de Janeiro, Hiszpania: Madryt). W kraju 19 referatów wygłosił na uczelniach bydgoskich (blisko 70% z ogólnej liczby prelekcji naukowych), 3 w Krakowie, 2 w Toruniu i 1

¹² Kandydat we wniosku do CK zaznaczył, że chodzi o postępowanie habilitacyjne w dziedzinie nauk teologicznych, dlatego dorobek poza dziedziną nauk teologicznych został w niniejszej recenzji potraktowany skrótowo.

w Poznaniu.

Ich wykaz w załączniku nr 6 zatytułowanym *Udział w konferencjach naukowych z referatem od 2001 (po doktoracie)* obejmuje także trzy wystąpienia na Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej (2008, 2017, 2018) oraz jeden na kongresie ruchu społecznego (2018), którym trudno przyznać status konferencji *stricto* naukowych.

Habilitant organizował i współorganizował łącznie 27 konferencji naukowych, w tym 5 poza granicami Polski – we Włoszech: dwie i po jednej w: Brazylii, Kolumbii i Hiszpanii (por. zał. nr 7).

2. Osiągnięcia dydaktyczne i sprawowana opieka nad studentami

Habilitant jest wykładowcą:

a) od 2004 r.: Wyższego Seminarium Duchownego w Bydgoszczy (włączone w strukturę Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), gdzie wykłada i prowadzi ćwiczenia z teologii pastoralnej i komunikacji społecznej;

b) od 2008 r.: w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy (uczelnia niepubliczna), gdzie prowadzi seminarium naukowe magisterskie i licencjackie, ma wykłady „z zarządzania zasobami ludzkimi, z negocjacji i mediacji, z socjologii, z socjologii organizacji, z elementów komunikacji w zarządzaniu” (zał. nr 9) oraz szereg ćwiczeń z różnych przedmiotów; w jest także wykładowcą tzw. Akademii Liderów KPSW przygotowującej absolwentów tej Uczelni do zadań, jakie czekają ich na rynku pracy;

c) okresowo wykładał:

- w Rzymie na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim: wykłady monograficzne z komunikacji pastoralnej (2000-2001);
- w Selçuk Üniversitesi (Turcja) na Wydziale Ekonomii: cykl wykładów nt. nowoczesnych systemów zarządzania zasobami ludzkimi (2010);
- na Uniwersytecie im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy:
 - w Instytucie Nauk Politycznych: wykłady *Kościół*

- a komunikacja oraz *Podstawy komunikacji* (2005-2006);
- o na Wydziale Humanistycznym: wykłady *Wstęp do nauki o komunikacji* oraz *Dziennikarstwo* (2008-2010).

Habilitant jest promotorem 64 prac dyplomowych – w tym 15 licencjackich oraz 49 magisterskich.

3. Współpraca z instytucjami lub organizacjami naukowymi w kraju lub za granicą

Ks. dr Mariusz Kuciński jest dyrektorem *Centrum Studiów Ratzingera* powiązanego z Fundacją Watykańską Józefa Ratzingera – Benedykta XVI. Centrum mieści się w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej w Bydgoszczy i jest „ośrodkiem koordynującym współpracę i dialog między uczelniami”. Celem Centrum Studiów Ratzingera jest m.in. „promowanie wiedzy i studiów z zakresu teologii i nauczania kard. Józefa Ratzingera, organizowanie i wspieranie konferencji naukowych, wyróżnianie naukowców i studentów nagrodą o roboczej nazwie „Master Ratzingera” (cytat za: <http://www.centrumstudiowratzinger.pl/centrum-19375/o-centrum-19388>).

Habilitant jest także członkiem Komitetu Naukowego *Area di Ricerca in Dottrina Sociale della Chiesa* na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim w Rzymie, członkiem Stowarzyszenia „Edukacja” na Rzecz Wspierania Edukacji w Bydgoszczy i zastępcą przewodniczącego Sądu Koleżeńskiego w Stowarzyszeniu Etyki Słowa.

4. Odbyte staże w krajowych lub zagranicznych ośrodkach naukowych lub akademickich

Brak informacji na ten temat ww. aktywności po doktoracie.

5. Działalność popularyzująca naukę lub sztukę

Habilitant publikował artykuły popularnonaukowe w tygodnikach katolickich *Niedziela* oraz *Przewodnik Katolicki*, a także w prasie parafialnej. W Ośrodku TVP w Bydgoszczy w latach 2010-2011 przygotował cykl programów edukacyjnych nt. właściwego korzystania ze środków społecznego przekazu.

W ramach Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej popularyzował naukę wygłaszając referaty w latach 2008, 2017 i 2018; czynił to także w czasie

Międzynarodowego Kongresu Ruchu „Europa Christi” (2018).

We Wrześni założył pismo parafialne „Wspólnota” (1992), którego był redaktorem naczelnym do 1995 roku. Pomagał też w formacji laikatu w dwóch parafiach na Białorusi (1992-1994) oraz w formacji dziennikarzy i pracowników środków społecznego przekazu w diecezji bydgoskiej. Współpracował również z Kujawsko-Pomorską Szkołą Wyższą w Bydgoszczy w realizacji stypendialno-edukacyjnego programu „Step” dla młodzieży z Kazachstanu. W latach 2013-2018 współpracował z Centrum Onkologii w Bydgoszczy w działaniach na rzecz profilaktyki onkologicznej.

Wnioski końcowe

Monografia ma cechy pracy niemal wyłącznie czysto deskryptywnej, zwłaszcza rozdział III. Całość z uwagi na brak najnowszej literatury przedmiotu (od 2015 r.) ma wartość jedynie historyczną. Habilitant nie cytuje najnowszego dorobku naukowego; nie przywołuje go także w wykazie bibliograficznym. Ks. dr M. Kuczyński w ocenianej pracy korzysta głównie z elementów metody magisterialnej („opisuje zjawiska w Internecie przede wszystkim z punktu widzenia dokumentów Kościoła oraz komentarzy i analiz teologicznych”, Seweryniak 2010, s. 20) **oraz metody pastoralnej** („Głównym pytaniem jest tutaj, jak Kościół może wykorzystać Internet do ewangelizacji” i katechizacji?”, *Seweryniak 2010*, s. 21). Wydaje się, że obydwie metody teologii mediów stosuje nie tyle wprost, co pośrednio, bowiem choć wymienia w *Bibliografii* (Monografia, s. 217) wspomniany metodologiczny artykuł ks. prof. Seweryniaka, to nie powołuje się na niego w książce.

Czytelnik niniejszej recenzji zapewne uznaje w tym momencie, że zmierzam do negatywnej opinii ws. postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego ks. M. Kucińskiemu. Otóż tak nie jest – **monografia ma jednak pewną wartość, co prawda głównie historyczną, jeśli chodzi o odniesienia Kościół – media – Internet, ale jednak ma. Poza tym w postępowaniu habilitacyjnym bierze się pod uwagę całość dorobku naukowego Kandydata od nadania mu kolejnego stopnia naukowego. W wypadku Habilitanta same za siebie mówią tak 24 artykuły naukowe, w tym**

5 w językach obcych, jak i wygłoszenie blisko 30 referatów na konferencjach naukowych, współredakcja 11 monografii naukowych oraz zorganizowanie 27 konferencji naukowych, w tym także poza granicami Polski. Należy też bardzo wysoko ocenić wielki wkład ks. dr. M. Kucińskiego w propagowanie teologii jednego z najlepszych uczonych naszych czasów tj. ks. prof. J. Ratzingera/ papieża Benedykta XVI, w ramach kierowanego przez niego Centrum Studiów Ratzingera. Nie bez znaczenia jest także w ocenie końcowej niezwykle staranne przygotowanie przez Wnioskodawcę dokumentacji do postępowania habilitacyjnego.

Konkluzja

Mając na uwadze powyższe racje należy uznać *cały dorobek* ks. dr. Mariusza Kucińskiego za wystarczający do ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk teologicznych. Najważniejsze argumenty przemawiające za tym stanowiskiem, owszem, wraz z krytycznymi uwagami, wyraziłem powyżej we wnioskach końcowych. Stwierdzam także właściwy do stopnia naukowego, o który się ubiega Kandydat, jego wkład w rozwój teologii. Jest on zwłaszcza związany z dorobkiem ks. prof. Józefa Ratzingera/ Benedykta XVI.

Podsumowując, przedstawiony do oceny dorobek naukowy spełnia kryteria wymienione w art. 16 *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki* (z dnia 14 marca 2003 r.) oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o stopień doktora habilitowanego zawartych w *Rozporządzeniu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora*.

Wniosek habilitacyjny uznaję więc za uzasadniony.



Ks. prof. nadzw. dr hab. Józef Kloch

Warszawa, 24 października 2019 r.